ורבנן ירשיען כתיב. ו)וישכבן כתיב דפרק במה נהמה (שבת דף נה:) אפי' רבי מודה משום דקרא מוכח דפנחס לא חטא שייחסו הכתוב: **כולהו** סבירא להו **יש אם למקרא.** הא דלא חשיב הכא רבי יוחנן בן ברוקא דמסכת סוכה פרק לולב וערבה (דף מה:) דאמר מריות של דקל(ח) היו מציאין ומפרש בגמרא משום דכתיב כפות אחת ללולב ואחת (לערבה) למזבח ורבנן מפרש' כפת כתיב משום דרבי לוי מפרש התם טעמא אחרינא וגראה דדוקא הכא שמקרא ומסורת מכחשי אהדדי אית להו יש אם למקרא אבל היכא דלא מכחשו אהדדי דרשי מרווייהו דהא רבי ורבי עקיבא ור' שמעון דסברי הכא יש אם למקרא מחיינין בפרק קפק אבל (כריתות דף יז:) ובפרק דם שחיטה (שם דף כב:) בחתיכה אחת קפק של חלב קפק של שומן אשם תלוי משום דמצות כתיב אלא היינו משום דקרא ומסורת דהתם לא מכחשי אהדדי ואפשר לקיים שניהם שבא המקרא דמצות קרינן לחייב אשם מצות דהיינו ב' חתיכות ובא המסורת בא לחייב על כל מצוה אחת ובפרק כל שעה (פסחים דף לו. ושם) נמי דרש ר"ע גבי לחם עוני מקרא ומסורת ובפרק לולב הגזול (סוכה דף לד:) תנא נמי ר"ע אומר כשם שלולב אחד כו' ומפרש בגמרא ז)לולב אחד משום דכתיב כפת וכן ר"ש דרש בפ"ק דקדושין (דף יח:) גבי בנגדו כה מקרא ומסורת ומיהו קשה מר' עקיבא דלא דרש התם אלא מקרא לחוד ואמאי ח)לא דרש התם תרווייהו כמו גבי לחם עוני וע"ק דמסקינן בפרק קמא דסוכה (דף ו:) אחד ליצנא דר"ע רבי שמעון ורבנן יש אם למקרא ובפרק כילד מולין (פסחים דף פו:) גבי בנים אחד יאכל קסבר יש אם למקרא וע"ק דפ"ק דסוכה (ד' ט:) פסלינן לר"ע סוכה תחת סוכה מדכתיב בסכת ולא אמרינן יש אם למקרא(ט):

אקרא אני שבעים. ה"מ לשנויי כדמשני בפ' ב"ש (זבחים ד' לח:) משום דכתיב כנדבתה פירוש כך יש להוסיף בנקבה על ימי שבע טומאה דזכר; **מה** בשטיהר בזכר. ה"מ למימר מה בזכר ימי טהרה מרובים על ימי טומאה אף בנקבה ימי טהרה מרובים על ימי טומאה: **כל** הניתנין על המזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר. בזבחים נרש"ש (דף לו:) תניא מניין לניתנין על מזבח החיצון שנתנו במתנה אחת כיפר תלמוד לומר ודם זבחיך ישפך ונראה דהך דרשא דבית שמאי דלב"ה לא צריך קרא דלא עדיפי מחטאת וכן משמע התם בסוף הסוגיא דקאמר דלהנך תנאי דמפקי לה' דם זבחיך ישפך לדרשא אחרינא כל הניתנין על המזבח החיצון שנתנו במתנה אחת כיפר מנא להו ומשני סברי להו כבית הלל דאמרי אף חטאת שנתנו במתנה אחת כיפר וילפי כולהו מחטאת ותימה למ"ל קרא דמהי תיתי דמעכבי הא אפילו לב"ש לא ילפי מחטאת דאיכא למיפרך שכן חטאת וד' קרנות ועוד דמשמע התם דאפילו לב"ה ה"א דמעכבי אי לאו דילפי מחטאת ונראה לפרש דהיינו טעמא משום דמתנות של קרנות נפקא לן בפרק איזהו מקומן (שם דף נג:) מדכתיב סביב והוה משבינא כולה במתנה אחת מ"מ משום דכתיב סביב טובא ושינה הכתוב לעכב להכי איצטריך קרא בין לב"ש בין לב"ה: **ושתים** לעכב. וא"ת הוה ליה למימר שלא לעכב דכי לא כתיב נמי אלא ד' הוה ידעינא אחת לעכב דכפרה בכדי לא משכחן לדאמרי בית הלל ואפשי מיימרי תרי לרבות שיש וי"ל דבית שמאי לית להו ההיא סברא מ"מ קסברי כיון דאיכא שפיכות דמים ליסוד לאו כפרה בכדי הוא(ט): **מניין** לרביעית דם בו'. תימה למ"ל קרא להכי מ"ש משני חצאי זיתים מב' מתים שמטמא ובפרק בהמה המקשה (חולין דף עב:) נמי דבעי רבי ישמעאל קרא לרביעית דם הבא מן המת שמטמא למה לי קרא תיפוק ליה מידי דהוה אבשר המת דדם חשוב כבשר כדמוכח בהמוליא יין (שבת דף עז. ושם:) והבהמות והנקבים (מנחות דף קד. ושם) גבי דם נבלה דמטמא ברביעית הואיל ויכול לקרוס ולעמוד על כזית מטמא מידי דהוה אבשר ויש לומר דשאני מת דאפי' בשר עצמו לא היה מטמא אי לאו משום דמקומו עשה עלקת דאקמר במסכת נדה בפרק דם הנדה (דף יה.) דבעי אין גזעו מחליף הלכך דם כיון דגזעו מחליף אי לאו דרבי קרא הייתי מטהר והא דנקט מניין לרביעית דם הבא משני מתים שהוא מטמא לאו משום שיהיה פשוט לו במת אחד אלא אמר קרא דאי במת אחד היה טמא ה"א בשני מתים אי ליכא מיעוטא דהא תנן בפרק קדשי מזבח (זבחים דף יז. ושם) כל שטומאתו ושיעורו שוה מצטרפין זה עם זה ט)והא דמטהרי רבנן דפליגי אר"ע משום דמעטיה קרא כדאמר נפשא כתיב והא דאיצטריך קרא בדם השרץ בפרק קדשי מזבח (שם) אע"ג דחשיב כבשר מכל מקום איצטריך לדם גלול דמטמא בכעדשה אף על גב דכי מיקרים מפחית טובא ולהכי תנן התם (שם) דם השרץ ובשרו מצטרפין דשיעורן שוה אבל דם נבלה ובשרה לא וכן מוכח בירושלמי ברים המוליא יין דאמר ק)דם הנבלה טמא והתנן דם השרץ ובשרו מצטרפין ואין לנו כיוצא בו ומיהו קשה דבפרק כל שעה (פסחים דף כב. ושם) לא משני אקושא דדם כשהותרה נבלה היא ודמה הותרה כדמשני אקושא דחלב וגיד משמע דדם לא חשיב כבשר לכך ל"ל שיש שוה ריבוי דמרבינן ביה דם נבלה ולבתר דמרבינן מסתבר לאוקמי ברביעית שיכול לקרוס ולעמוד על כזית אבל קשה דאם כן דם שרץ נמי דאית ביה ריבוי נבעי מיניה כל כך שיכול לקרוס ולעמוד על כעדשה: **ורבנן** נפשת כתיב. תימה דרבי ישמעאל סבר לקמן יש אם למסורת והיינו כרבנן דדרשי נפשת ואם כן בפרק בהמה המקשה (חולין דף עב.) דפליגי ר' ישמעאל ור"ע דדרשי ר' ישמעאל הנוגע במת בנפש דרביעית דם מטמא וקאמר ר"ע לטעמייה דאמר אף משני מתים מטמא לרבי ישמעאל למה לי תרי קראי בדם המת דמטמא

דינן

אמר ר' יוחנן רבי ורבי יהודה בן רועץ ובית שמאי ור"ש ור' עקיבא כולהו סבירא להו ג)יש אם למקרא רבי הא דאמרן ור' יהודה בן רועץ דתניא שאלו תלמידים את ר' יהודה בן רועץ אקרא אני [1]שבעים יכול תהא יולדת נקבה טמאה שבעים אמר להן טימא וטיהר בזכר וטימא וטיהר בנקבה מה כשטיהר בזכר בנקבה כפלים אף כשטימא בזכר בנקבה כפלים לאחר שיצאו יצא ומחזיר אחריהם אמר להן אי אתם זקוקים לכך שבועיים קרינן ויש אם למקרא ב"ש דתנן ד)ב"ש אומרים א)כל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר ה)(שנאמר [2]ודם זבחיך ישפך) ובחטאת שתי מתנות ובית הלל אומרים [3]אף בחטאת שנתנן במתנה אחת כיפר ו)ואמר רב הונא מ"ט דב"ש [3]קרנות [4]קרנות [5]קרנות הרי כאן שש ארבע למצוה ושתים לעכב ובית הלל אומרים קרנות קרנת קרנת הרי כאן ארבע ג' למצוה ואחת לעכב ואימא כולהו למצוה כפרה בכדי לא אשכחן ר"ש ז)דתניא [2]שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח ר"ש אומר שלש כהלכתן ורביעית אפילו טפח במאי קמיפלגי רבנן סברי יש אם למסורת ור"ש סבר יש אם למקרא רבנן סברי יש אם למסורת [6]בסכת בסכת בסוכות הרי כאן ארבע דל חד קרא לגופיה פשו להו תלת אתאי הלכתא גרעתא לשלישית ואוקימתא אטפח ור"ש סבר בסוכות בסוכות הרי כאן שש דל חד קרא לגופיה פשו להו ארבע אתאי הלכתא גרעתא לרביעית ואוקמיה אטפח ר"ע דתניא ח)ר"ע אומר מניין לרביעית דם שיצאה משני מתים שמטמא באהל שנאמר [7]על כל נפשות מת לא יבא שתי נפשות ושיעור א' ורבנן [7]נפשת כתיב מתקיף לה רב אחא בר יעקב מי איכא דלית לי' יש אם למקרא והתניא [8]בחלב אמו יכול בחלב אמרת

אמרת

כך יש להוסיף בנקבה על ימי שבע טומאה דזכר; **מה** בשטיהר בזכר. ה"מ למימר מה בזכר ימי טהרה מרובים על ימי טומאה אף בנקבה ימי טהרה מרובים על ימי טומאה: **כל** הניתנין על המזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר. בזבחים נרש"ש (דף לו:) תניא מניין לניתנין על מזבח החיצון שנתנו במתנה אחת כיפר תלמוד לומר ודם זבחיך ישפך ונראה דהך דרשא דבית שמאי דלב"ה לא צריך קרא דלא עדיפי מחטאת וכן משמע התם בסוף הסוגיא דקאמר דלהנך תנאי דמפקי לה' דם זבחיך ישפך לדרשא אחרינא כל הניתנין על המזבח החיצון שנתנו במתנה אחת כיפר מנא להו ומשני סברי להו כבית הלל דאמרי אף חטאת שנתנו במתנה אחת כיפר וילפי כולהו מחטאת ותימה למ"ל קרא דמהי תיתי דמעכבי הא אפילו לב"ש לא ילפי מחטאת דאיכא למיפרך שכן חטאת וד' קרנות ועוד דמשמע התם דאפילו לב"ה ה"א דמעכבי אי לאו דילפי מחטאת ונראה לפרש דהיינו טעמא משום דמתנות של קרנות נפקא לן בפרק איזהו מקומן (שם דף נג:) מדכתיב סביב והוה משבינא כולה במתנה אחת מ"מ משום דכתיב סביב טובא ושינה הכתוב לעכב להכי איצטריך קרא בין לב"ש בין לב"ה: **ושתים** לעכב. וא"ת הוה ליה למימר שלא לעכב דכי לא כתיב נמי אלא ד' הוה ידעינא אחת לעכב דכפרה בכדי לא משכחן לדאמרי בית הלל ואפשי מיימרי תרי לרבות שיש וי"ל דבית שמאי לית להו ההיא סברא מ"מ קסברי כיון דאיכא שפיכות דמים ליסוד לאו כפרה בכדי הוא(ט): **מניין** לרביעית דם בו'. תימה למ"ל קרא להכי מ"ש משני חצאי זיתים מב' מתים שמטמא ובפרק בהמה המקשה (חולין דף עב:) נמי דבעי רבי ישמעאל קרא לרביעית דם הבא מן המת שמטמא למה לי קרא תיפוק ליה מידי דהוה אבשר המת דדם חשוב כבשר כדמוכח בהמוליא יין (שבת דף עז. ושם:) והבהמות והנקבים (מנחות דף קד. ושם) גבי דם נבלה דמטמא ברביעית הואיל ויכול לקרוס ולעמוד על כזית מטמא מידי דהוה אבשר ויש לומר דשאני מת דאפי' בשר עצמו לא היה מטמא אי לאו משום דמקומו עשה עלקת דאקמר במסכת נדה בפרק דם הנדה (דף יה.) דבעי אין גזעו מחליף הלכך דם כיון דגזעו מחליף אי לאו דרבי קרא הייתי מטהר והא דנקט מניין לרביעית דם הבא משני מתים שהוא מטמא לאו משום שיהיה פשוט לו במת אחד אלא אמר קרא דאי במת אחד היה טמא ה"א בשני מתים אי ליכא מיעוטא דהא תנן בפרק קדשי מזבח (זבחים דף יז. ושם) כל שטומאתו ושיעורו שוה מצטרפין זה עם זה ט)והא דמטהרי רבנן דפליגי אר"ע משום דמעטיה קרא כדאמר נפשא כתיב והא דאיצטריך קרא בדם השרץ בפרק קדשי מזבח (שם) אע"ג דחשיב כבשר מכל מקום איצטריך לדם גלול דמטמא בכעדשה אף על גב דכי מיקרים מפחית טובא ולהכי תנן התם (שם) דם השרץ ובשרו מצטרפין דשיעורן שוה אבל דם נבלה ובשרה לא וכן מוכח בירושלמי ברים המוליא יין דאמר ק)דם הנבלה טמא והתנן דם השרץ ובשרו מצטרפין ואין לנו כיוצא בו ומיהו קשה דבפרק כל שעה (פסחים דף כב. ושם) לא משני אקושא דדם כשהותרה נבלה היא ודמה הותרה כדמשני אקושא דחלב וגיד משמע דדם לא חשיב כבשר לכך ל"ל שיש שוה ריבוי דמרבינן ביה דם נבלה ולבתר דמרבינן מסתבר לאוקמי ברביעית שיכול לקרוס ולעמוד על כזית אבל קשה דאם כן דם שרץ נמי דאית ביה ריבוי נבעי מיניה כל כך שיכול לקרוס ולעמוד על כעדשה: **ורבנן** נפשת כתיב. תימה דרבי ישמעאל סבר לקמן יש אם למסורת והיינו כרבנן דדרשי נפשת ואם כן בפרק בהמה המקשה (חולין דף עב.) דפליגי ר' ישמעאל ור"ע דדרשי ר' ישמעאל הנוגע במת בנפש דרביעית דם מטמא וקאמר ר"ע לטעמייה דאמר אף משני מתים מטמא לרבי ישמעאל למה לי תרי קראי בדם המת דמטמא

דינן

מסורת הש"ס

א) מכות ח., ב) [ל"ל יוסף], ג) [קדושין יח: וש"נ], ד) פסחים פט. זבחים לו:, ה) מהרש"א מ"ז, ו) זבחים לז:, ז) סוכה ו: נדה לו., ח) מיר לח. מע: נג: [חולין עב.], ט) [שבועות. רש"ל], י) [בכל המומרי' ותיקוים גם במסורה קרנת חסר כתיב], כ) [ל"ל אחר ד"ה רביעית], ל) עיין ר"מ, מ) פי' של תמרים היו מציאין אצל המזבח ומפ' בגמרא כל"ל ר"מ, נ) [שם לב.], ס) לא דרש תרוייהו כר"ש כמו גבי מי חטאת כל"ל רש"ל, ע) [ועי' תוספות סוכה ו: ד"ה ור"ש ותוספות זבחים מ. ד"ה לא נצרכה ותוס' נדה עו. ד"ה לא ותוס' סוכה לב. ד"ה כפת ותו' פסחים לו. ד"ה עוני], פ) [וע"ע תוספות זבחים לו: ד"ה מניין], צ) [ועי' תוספות יומא פא. ד"ה כל], ק) דם נבלה אינו מכשיר הא לטמאות טומא וכן מגיע דם הסרץ כו' כל"ל רש"ל.

מוסף רש"י

יש אם למסורת. כמה שכתב משה ומסר בספר תורה לישראל, היא האם והעיקר, ולא כמו שהוא נקרא (סוכה ו:) כמה שנמסרה כתב של תיבה למשה אנו צריכין לדורשה, ולא לפי המקרא (מכות ז:). **שנתנן במתנה אחת.** זריקה אחת, כיפר. אע"פ שרובן טעונים שתי מתנות שהן מרבע (זבחים לו:). **ובחטאת שתי מתנות.** מתנות אלגנו ממש (שם). קרנות קרנות קרנות. שלש פרשיות נאמרו בחטאות המיוחדות בוקרא, אחת בשעיר נשיא וב' בחטאת יחיד, אחת בכבשה ואחת בשעירה, בשתים כתיב על קרנות חסר והאחת מלא, וא"ש אית להו יש אם למקרא, הרי כאן שש ואין במזבח אלא מרבע קרנות והשתים יתירות לא נאמרו אלא שהוה עליה הכתוב לעכב (שם לז:). **ארבע למצוה ושתים לעכב.** מרבע נאמרו למצוה, שאלה לכתחילה ליתן אף עליהן, ושתים נשנו מהן לעכב (שם). **ובית הלל אומרים קרנות קרנת קרנת הרי כאן ארבע.** סברי יש אם למסורת, הלכך הרי זו מרבע, ג' למצוה. נאמרו, שאלה לכתחילה ליתן אף עליהן, והאחת מעכבת (שם). **ואימא כולהו למצוה.** ואין כאן אפילו אחת לעכב, שהרי לא שנה באחת מהן (שם). **כפרה בכדי.** אלא מתן דמים (שם). **שתים כהלכתן.** מזרחית ודפונית כמין גאם לו דרומית מערבית כהלכתן, כשיעור משך סוכה (סוכה ו:). **בסכת בסכת בסכות.** נכפת תמצו, ישבו בסכת, כי בסכות הושבתי, חד מלא ותרין חסרין (שם). נסכת משמע חדא (שם). **דל חד קרא לגופיה.** לאין דוכשין אחילות. פסוק הנאמר לאשון אינו לדרשה אלא למשמעי אחת (שם). **אתאי הלכתא.** הא דאמרינן לעיל (שיעורין אלינו ומחיצין) הלכה למשה מסיני לחכי נמי אמר ליה הלכתא למחיצות למיגרעיה לשלישית דופן סוכה ולמיגי ליה בטפח (שם). **על כל נפשות מת.** נפשות משמע שתים, מת דבר שמיתה בלא על ידו, והיינו רביעית (חולין עב.) רביעית קרי ליה נפש כדאמרינן התם (שבת לא:) רביעית דם נתתי בכם (נויר לח:).

עין משפט נר מצוה

כה א ב מיי' פ"ג מהל' פסולי מוקדשין הלכה ח:

כה ג מיי' פ"ד מהל' סוכה הלכה ב ממג עשין מג עוש"ע ח"מ סי' תכל סעיף ב:

כו ד מיי' פ"ד מהלכות טומאת מת הל' ח:

תורה אור השלם

1. ואם נֶפֶשׁ תֵּחֶטָא בְּנִדְּתָהּ שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה בְנִדָּתָהּ וְכָל הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: וְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדָּתָהּ יִטְמָא וְכָל אֲשֶׁר תֵּשֶׁב עָלָיו יִטְמָא: וְהַנֹּגֵעַ בְּמִשְׁכָּבָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: וְהַנֹּגֵעַ בַּכְּלִי אֲשֶׁר תֵּשֶׁב עָלָיו יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: אִם הוּא עַל הַמִּשְׁכָּב אוֹ עַל הַכְּלִי אֲשֶׁר הוּא יֹשֵׁב עָלָיו בְּנָגְעוֹ בּוֹ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: וְאִם שָׁכַב יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ וּתְהִי נִדָּתָהּ עָלָיו וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל הַמִّשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא: וְאִשָּׁה כִּי תָזוּב זוֹב דָּמָהּ יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת נִדָּתָהּ אוֹ כִי תָזוּב עַל נִדָּתָהּ כָּל יְמֵי זוֹב טֻמְאָתָהּ כִּימֵי נִדָּתָהּ תִּהְיֶה טְמֵאָה הִוא: כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב כָּל יְמֵי זוֹבָהּ לָהּ כְּמִשְׁכַּב נִדָּתָהּ יִהְיֶה לָּהּ וְכָל הַכְּלִי אֲשֶׁר תֵּשֶׁב עָלָיו יִטְמָא כְּטֻמְאַת נִדָּתָהּ: וְהַנֹּגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכִבַּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: וְאִם טָהֲרָה מִזּוֹבָהּ וְסָפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהָר: וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִּקַּח לָהּ שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה וְהֵבִיאָה אֶת שְׁנֵיהֶם אֶל הַכֹּהֵן פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת אַחַת לַחַטָּאת וְאֶת הַשֵּׁנִית לְעֹלָה וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזּוֹב טֻמְאָתָהּ: וְהִזַּרְתָּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטֻּמְאָתָם וְלֹא יָמוּתוּ בְּטֻמְאָתָם בְּטַמְּאָם אֶת מִשְׁכָּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם: זֹאת תּוֹרַת הַזָّב וַאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע לְטָמְאָה בָּהּ: וְהַדָּוָה בְנִדָּתָהּ וְהַזָּב אֶת זוֹבוֹ לְזָכָר וּלְנֵקֵבָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם הַטָּמֵא: וְאִישׁ כִּי יִשְׁכַּב אִתָּהּ שִׁכְבַת זָרַע וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים וְכָל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא: וְאִשָּׁה כִּי יִהְיֶה זָבָה דָּם יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת נִדָּתָהּ אוֹ כִי תָזוּב זוֹבָהּ יָמִים עַל נִדָּתָהּ כָּל יְמֵי טֻמְאַת נִדָּתָהּ תִּהְיֶה טְמֵאָה הִוא: כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב כָּל יְמֵי זוֹבָהּ לָהּ כְּמִשְׁכַּב נִדָּתָהּ יִהְיֶה לָּהּ וְכָל הַכְּלִי אֲשֶׁר תֵּשֶׁב עָלָיו יִטְמָא כְּטֻמְאַת נִדָּתָהּ: וְהַנֹּגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכִבַּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: וְאִם טָהֲרָה מִזּוֹבָהּ וְסָפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהָר: וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִּקַּח לָהּ שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה וְהֵבִיאָה אֶת הַתֹּרִים אוֹ אֶת בְּנֵי הַיּוֹנָה אֶל הַכֹּהֵן פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת הָאַחַת חַטָּאת וְאֶת הַשֵּׁנִית עֹלָה וְכִפֶּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזּוֹב טֻמְאָתָהּ: וְהִזַּרְתָּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטֻּמְאָתָם וְלֹא יָמוּתוּ בְּטֻמְאָתָם בְּטַמְּאָם אֶת מִשְׁכָּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם: אֶל הַכֹּהֵן מִדַּמָּהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה: ויקרא ד כה

2. וְעָשִׂיתָ עֹלֹתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְדַם זְבָחֶיךָ יִשָּׁפֵךְ עַל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְהַבָּשָׂר תֹּאכֵל: דברים יב כז

3. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה: ויקרא ד כה

4. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ד ל

5. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ד לד

6. בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת: לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כג מב-מג

7. וְעֵל כָּל נֶפֶשׁת מֵת לֹא יָבֹא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטַּמָּא: ויקרא כא יא

8. רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אַדְמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ: שמות כג יט

רבינו חננאל

ורבנן ירשיען כתיב. חסר ו' כלומר אחד הוא ר' סבר יש אם למקרא ואע"פ שנכתב ירשיען ירשיען קרינן לא חיישיי לכתיבה אלא לקריאה דיש אם למקרא וכן ר' יהודה בן רועץ היה דורש שבועיים אע"פ שכתב שבעים אמר שבועיים קרינן ויש אם למקרא וכן בית שמאי לענין הזאות אע"ג דכתיב קרנת חסר כיון דקרינן קרנות הרי כאן שנים דיש אם למקרא. וכן ר' שמעון דרש בענין דפני סוכה יש אם למקרא ר' שמעון סבר יש אם למקרא בסוכות בסוכות קרינן הרי כאן שש דל חד קרא לגופיה פשו להו ארבעה אתאי הלכתא וגרעתה לרביעית אוקימתא אטפח. וכן רבי עקיבא היה אומר יש אם למקרא ואע"ג דכתיב ועל כל נפשות מת לא יבא כיון דקרינן נפשות אפילו רביעית

עין משפט נר מצוה

כז א מיי׳ פ״ח מהל׳ תפילין הלכה ח סמג עשין כב טוש״ע א״ח סי׳ לב סעיף א:

כח ב מיי׳ פ״ב מהל׳ חגיגה הלכה ח סמג עשין רכז:

תורה אור השלם

1. על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים לרעהו: שמות כב ח
2. ואת כל חלבו יקטיר המזבחה כחלב זבח השלמים וכפר עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו: ויקרא ד כו
3. ואת כל חלבה יסיר כאשר הוסר חלב מעל זבח השלמים והקטיר הכהן המזבחה לריח ניחוח ליי וכפר עליו הכהן ונסלח לו:
ויקרא ד לא
4. ואת כל חלבה יסיר כאשר יוסר חלב הכשב מזבח השלמים והקטיר הכהן אתם המזבחה על אשי יי וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו: ויקרא ד לה
5. ועל כל נפשת מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא: ויקרא כא יא
6. וקשרתם לאות על ידך והיו לטטפת בין עיניך: דברים ו ח
7. ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטוטפת בין עיניכם:
דברים יא יח
8. והיה לאות על ידכה ולטוטפת בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו יי ממצרים: שמות יג טו
9. ראשית בכורי אדמתך תביא בית יי אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו:
שמות כג יט
10. שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדן יי: שמות כג יז

רבינו חננאל

דם משחי נפשות מטמא באהל. ואקשינן ומי איכא מאן דלית ליה יש אם למקרא והתניא בחלב אמו יכול בחלב אמו ממש. אמרת יש אם למקרא ושנינן כולי עלמא יש אם למקרא ור׳ ורבנן בהא פליגי ר׳ סבר אשר ירשיעון אלהים אלהים אחריני ורבנן סברי ירשיעון דהאיך והאי ור׳ יהודה בן רועץ לא פליגי עליה. בית הלל דתניא וכפר וכו׳. ואקשינן איני דכולי עלמא יש אם למקרא והתניא לטטפת לטוטפת הרי כאן ארבע דברי רבי ישמעאל ורבי עקיבא אומר אינו צריך טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים ושנינן לעולם פליגי וכי פליגי היכא דשני מקרא ממסורת אבל חלב וחלב דכי הדדי נינהו יש אם למקרא. ואקשינן והרי יראה יראה דכי הדדי נינהו ופליגי דתניא יוחנן בן תימא הסומא באחת מעיניו פטור מן הראיה שנא׳ יראה יראה כדרך שבא ליראות מה ליראות בשתי עינים אף ליראות בשתי עינים. ושנינן לעולם בכולהו פליגי והכא משום דכתיב לא תבשל גדי בחלב אמו דרך בישול אסרה תורה כלומר דבר שהבשול גרם לו האיסור לאפוקי חלב דאפי׳ בלא בישול אסור: **ת״ר** דיני ממונות

דנין חטאת וארבע קרנות. תימה הא אפי׳ פנים מפנים לא גמרינן בפרק ב״ש (זבחים דף נט:) דנעי קרא לפר כהן משיח ולפר העלם דבר של ציבור ולשעירי ע״ז אף על גב דכולהו חטאות ניהו וכ״ש דלא אתו חילוקות מפנימיות ושמא כיון דאשכחן דלא פליג קרא התם מהשתא לא מחלקינן אפי׳ חילוקות מפנימיות:

לטטפת לטטפת לטוטפות. תימה דלא כתיב וי״ו בין פ״א לתי״ו בכולהו ויש מפרשים משום דכתיב ולטוטפת וגורעין וי״ו דבריש התיבה ומוסיפין בסוף התיבה ודורשין דלאשכחן בפרק ב׳ דזבחים (דף כה.) ולקח מדם הפר דם מהפר יקבלנו ובריש יש נוחלין (ב״ב דף קיא:) דרשינן ונתתם את נחלתו לבתו נחלת אחיו לו וקשה דבפרק הזהב (ב״מ דף נד:) אמר גבי הקדש כתיב ויסף חמישית אע״ג דכי שקלת לוי״ו דויסף ודלית ליה אחמישית סוף סוף הוי ליה חמישיתו ולא נימא לשדיה בין יו״ד לתי״ו דהוה חמישיות ומשמע דבאמצע תיבה אין מוסיפין ומיהו אשכחן בפרק מומין אלו (בכורות ד׳ מד:) גבי מרוח אשך דתנן ר׳ חנינא בן אנטיגנוס אומר שמרליו חשוכין ומפרש בגמרא דגורעין מ׳ ממרוח ודאין אשך ואל״ף דאשך דאין אמרוח וקרי ביה מרלו אשך וגירוש איכא פלוגתא דר׳ אמי דסס ר׳ יוחנן אמר גורעין לדרוש מתחלת הפרשה לסופה פירוש מתחלת התיבה לסופה ור׳ יוחנן דסס ר׳ ירמיה אמר אפי׳ באמצע תיבה ור״ת מפרש דוי״ו דולטוטפת דריש וה״ג לטעטפת לטעטפת ולטוטפת הרי כאן ד׳ ואע״ג (ד) דר״ש לא דריש וי״ו וי״ו למ״ד דריש כדאמרי׳ בהערל (יבמות דף עב:) גבי והנותר׳:

טט בכתפי שתים. פי׳ בתיבה אחת רמז הכתוב ארבע בתים בין שתי הלשונות בכתפי ואפריקי ומכיון דאשכחינן ליה בחד תיבה ליתי לן לדרוש טפי מ״ג הא דלא דרשינן בתים טובא משום דלא מצינו בתורה כתובים אלא בד׳ פרשיות וי״מ דלרבי עקיבא דל חד לגופיה ומשני טוטפות דריש ד׳ בתים לכל לשון שני טוט ושני פת (ב): **בדרך שבא** לראות. פי׳ בקונטרס כדרך שבא לראותך (ג) כן אתה בא לראות לו מה הוא רואה אותך שלם (ד) אף אתה רואה אותו בשתי עיניך ולפי זה קאי ירשה אקדום ברוך הוא וקאי אזכורך ואין הלשון משמע כן אלא תרוייהו משמע אזכורך לכך מפרש רבינו תם איפכא כדרך שזכורך בא לראות את פני השכינה שהקדוש ברוך הוא רואהו בשתי עיניו כך זכורך רואהו בשתי עיניו שלו וניחא השתא לשון בא דשכינה תמיד בבית המקדש: **דרך** בישול אסרה תורה. ובחלב אמו בישול אלא טיגון כדפירש בקונטרס והאי דקרי ליה קדר בישול בפרק כל שעה (פסחים דף מא. וסס) שאני התם דכתיב ובשל מבושל מ״מ וי״מ דרך בישול אסרה תורה * דבלא בישול שרי וע״י בישול אסור לאפוקי חלב דבלאו הכי אסור וקשה לפי זה דחלב ומתה אסרינן בחלב בפרק כל הבשר (חולין דף קיג: ולף קטו.) למ״ד איסור חל על איסור וקאמר התם חלב ומתה לא לריכא קרא:

ומס

השכינה יראה משמע שיתראו לפניו שהוא בא לראותו היקים לראיתך לראיתו כדרך שהקב״ה בא לראותך כך בא לראותו לו מה הוא רואה אותך כשהוא שלם שנאמר (דברים יא) עיני ה׳ אלהיך בה מראשית שנה ועד אחרית שנה. אלמא אע״ג דכי הדדי נינהו דרשינן מסורת וגבי חלב אמו מאן דאימא דלא לידרש חלב אמו בתר מסורת: **דרך בישול.** חָלָב גלוי כמיס ואיכא בישול אבל חֵלֶב אינו בישול אלא טוגון: ון

אמרת יש אם למקרא אלא דב״ע יש אם למקרא ורבי ורבנן בהא קמיפלגי רבי ירשיעון אלהים אחריני ורבנן סברי ירשיעון דהאיך (ה) והאי ור״י בן רועץ לא פליגי רבנן עליה ב״ה (ו) דתניא [2] וכפר [3] וכפר [4] וכפר מפני הדין והלא דין הוא נאמר דמים למטה ונאמר דמים למעלה מה דמים האמורים למטה שנתנן במתנה אחת כיפר אף דמים האמורים למעלה שנתנן במתנה אחת כיפר או כלך לדרך זו נאמר דמים בחוץ ונאמר דמים בפנים מה דמים האמורים בפנים חיסר אחת ממתנות לא עשה ולא כלום אף דמים האמורים בחוץ חיסר (ז) אחת ממתנות לא עשה כלום נראה למי דומה דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מפנים או כלך לדרך זו דנין חטאת וד׳ קרנות מחטאת וארבע קרנות ואל יוכיח זה שאין חטאת וד׳ קרנות תלמוד לומר וכפר וכפר וכפר מפני הדין כיפר אע״פ שלא נתן אלא שלשה כיפר אף על פי שלא נתן אלא שתים כיפר אע״פ שלא נתן אלא אחת ור״ש ורבנן בהא פליגי ר״ש סבר סככא לא בעי קרא ורבנן סברי סככא בעי קרא ור״ע ורבנן בהא פליגי ר״ע סבר [5] נפשות תרתי משמע ורבנן סברי נפשות דעלמא משמע ודכולי עלמא יש אם למקרא (ז) והתניא [6] לטטפת [7] לטטפת [8] לטוטפות [8] הרי כאן ארבע דברי ר׳ ישמעאל ר״ע אומר אינו צריך טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים אלא לעולם פליגי והני מילי כי פליגי היכא דשני קרא ממסורת אבל האי [9] חלב וחלב דכי הדדי נינהו יש אם למקרא והרי [10] יראה יראה דכי הדדי נינהו ופליגי דתניא יוחנן בן דהבאי אומר משום רבי יהודה בן תימא [2] הסומא בא׳ [7] מעיניו פטור מן הראיה [8] שנא׳ יראה יראה כדרך שבא לראות כך בא ליראות מה לראות בשתי עיניו אף ליראות בשתי עיניו אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא אמר קרא [9] לא תבשל גדי [10] דרך בישול אסרה תורה תנו רבנן דיני ממונות בשלשה ואם

אמרת יש אם למקרא דב״ע יש אם למקרא ורבי ורבנן בהא קמיפלגי רבי ירשיעון אלהים אחריני ורבנן סברי ירשיעון דהאיך (ה) והאי ור״י בן רועץ לא פליגי רבנן עליה ב״ה (ו) דתניא [2] וכפר [3] וכפר [4] וכפר מפני הדין והלא דין הוא נאמר דמים למטה ונאמר דמים למעלה מה דמים האמורים למטה שנתנן במתנה אחת כיפר אף דמים האמורים למעלה שנתנן במתנה אחת כיפר או כלך לדרך זו נאמר דמים בחוץ ונאמר דמים בפנים מה דמים האמורים בפנים חיסר אחת ממתנות לא עשה ולא כלום אף דמים האמורים בחוץ חיסר (ז) אחת ממתנות לא עשה כלום נראה למי דומה דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מפנים או כלך לדרך זו דנין חטאת וד׳ קרנות מחטאת וארבע קרנות ואל יוכיח זה שאין חטאת וד׳ קרנות תלמוד לומר וכפר וכפר וכפר מפני הדין כיפר אע״פ שלא נתן אלא שלשה כיפר אף על פי שלא נתן אלא שתים כיפר אע״פ שלא נתן אלא אחת ור״ש ורבנן בהא פליגי ר״ש סבר סככא לא בעי קרא ורבנן סברי סככא בעי קרא ור״ע ורבנן בהא פליגי ר״ע סבר [5] נפשות תרתי משמע ורבנן סברי נפשות דעלמא משמע ודכולי עלמא יש אם למקרא (ז) והתניא [6] לטטפת [7] לטטפת [8] לטוטפות [8] הרי כאן ארבע דברי ר׳ ישמעאל ר״ע אומר אינו צריך טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים אלא לעולם פליגי והני מילי כי פליגי היכא דשני קרא ממסורת אבל האי [9] חלב וחלב דכי הדדי נינהו יש אם למקרא והרי [10] יראה יראה דכי הדדי נינהו ופליגי דתניא יוחנן בן דהבאי אומר משום רבי יהודה בן תימא [2] הסומא בא׳ [7] מעיניו פטור מן הראיה [8] שנא׳ יראה יראה כדרך שבא לראות כך בא ליראות מה לראות בשתי עיניו אף ליראות בשתי עיניו אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא אמר קרא [9] לא תבשל גדי [10] דרך בישול אסרה תורה תנו רבנן דיני ממונות בשלשה

אמרת יש אם למקרא. ואיכא מאן דפליג דאי פליגי בשר בחלב מנלן דאסור: **ירשיעון אלהים אחריני.** לכך מתלהים האמור למעלה בעינא תרתי ולמעלה דומיא דלמטה הרי ד׳: **דהיאך והאי.** [1] ירשיעון אלהים האמור למעלה ואלהים האמור כאן ולעולם לשון רבים משמע: **וכפר וכפר וכפר.** בשעיר נשיא ובשעירה ובכבשה דיחיד כתיב (ויקרא ד) ומשמע דסגי בכפרה אחת כדמפרש: **מפני הדין.** הולרכו לכתב כולן דאי לא הוו כתיבי הוו מייתנא מדינא דכולהו מתנות מעבבי. שיכול לא גרסינן: **והלא דין הוא.** דלא ליעבכו למה לי לרבויי דבכפרה אחת סגי: **נאמרו דמים.** בפרשה למטה גבי חטאת העוף דשמיעת הקול דכתיב (ויקרא ה) והזה מדם החטאת על קיר המזבח: **ונאמרו דמים למעלה.** בחטאת בהמה: **שנתנו במתנה אחת כיפר.** דהא לא כתיב (ג) קרנות. לשון אחר נאמרו דמים למטה למטה מחוט הסיקרא בעולה ושלמים ואשם ונאמר דמים למעלה למעלה מחוט הסיקרא דהיינו חטאת בהמה דכתיבי בה קרנות (ויקרא ד) מה דמים האמורים למטה שנתנן במתנה אחת כיפר דהא אפי׳ ב״ש מודו בשאר קרבנות דכתיב (דברים יב) ודם זבחיך ישפך. לשון אחר למטה בפרשה תחתונה דויקרא [ה] בחטאות כתיבי. לשון אמלעי עיקר: **כפנים.** חטאות הפנימיות דפר כהן משיח והעלם דבר הטעונין שבע הזיות על הפרוכת ועל מזבח הזהב ותנן בהו מתנה אחת מהן מעכבת באיזהו מקומן (זבחים מז.) ונפקא לן מקראי בהקומץ רבה (מנחות דף ס.) ועשה כאשר עשה (ו) מה ת״ל לכפול בהזאות מלמד שאם חסר אחת מכל המתנות לא עשה כלום: **דנין חטאת.** ונאמרו בה קרנות מחטאות הפנימיות שהן חטאות ונאמרו בה (ויקרא ד) קרנות המזבח קטורת הסמים: **ואל יוכיח זה.** דס האשם שאינו חטאות ולא נאמרו בה קרנות אלא סניב. ולגיגא דחטאת העוף נמי אינו חטאת וארבע קרנות כלומר אע״פ שאמן חטאות לא נאמרו בו קרנות וכולן שמעתיה דחטאת העוף לא סלקא לו: **ור״ש ורבנן.** כולהו יש אם למקרא סבירא להו וכי מדלית חד בסוכות לגופיה פשו להו ארבעה אבל רבנן סברי סככא בעי קרא פשו להו ג׳ דפנות וגרעתא הלכתא לשלישית ור״ש סבר סככא לא בעי קרא דמקרא דמדלינן לגופיה נפקא דהא בלא סככא לא מיקריא סוכה: **נפשות דעלמא.** ולעולם מדא משמע אלא הכי קאמר על אחת מכל נפשות מת שבעולם לא יבא: בפרשת שמע (דברים ו) ובפרשת כי יביאך (שמות יג) כתיב לטטפת (ז) חסר וי״ו אבל בפרשת והיה אם שמוע כתיב (דברים יא) לטוטפות אלא הרי כאן ד׳ בתים לתפילין של ראש אבל של יד אינה אלא אחת: **כאפי.** שם מקום. כשרוצים לומר שתים אומר טט: **ואפריקי.** נמי מקום וקורין לשתים פת: **דשני קרא ממסורת.** בחוטיות הקריאה יתירות על המסורת כמו לטוטפות בסוכות קרנות דאיכא למימר מדשני ולאי תרוייהו דרשינן: **אבל חלב וחלב דכי הדדי נינהו.** כולי עלמא מודו דיש אם למקרא: יראה כל זכורך כתיב וקרינא יֵרָאֶה (ג) תרוייהו דרשינן יֵרָאֶה כל זכורך שיראו פני השכינה יֵרָאֶה משמע שיתראו לפניו שהוא בא לראותו היקים לראיתך לראיתו כדרך שהקב״ה בא לראותו לו מה הוא רואה אותך כשהוא שלם שנאמר (דברים יא) עיני ה׳ אלהיך בה מראשית שנה ועד אחרית שנה. אלמא אע״ג דכי הדדי נינהו דרשינן מסורת וגבי חלב אמו מאן דאימא דלא לידרש חלב אמו בתר מסורת: **דרך בישול.** חָלָב גלוי כמיס ואיכא בישול אבל חֵלֶב אינו בישול אלא טוגון:

אמרת יש אם למקרא. ואיכא מאן דפליג דאי פליגי בשר בחלב מנלן דאסור: **ירשיעון אלהים אחריני.** לכך מתלהים האמור למעלה בעינא תרתי ולמעלה דומיא דלמטה הרי ד׳: **דהיאך והאי.** [1] ירשיעון אלהים האמור למעלה ואלהים האמור כאן ולעולם לשון רבים משמע: **וכפר וכפר וכפר.** בשעיר נשיא ובשעירה ובכבשה דיחיד כתיב (ויקרא ד) ומשמע דסגי בכפרה אחת כדמפרש: **מפני הדין.** הולרכו לכתב כולן דאי לא הוו כתיבי הוו מייתנא מדינא דכולהו מתנות מעבבי. שיכול לא גרסינן: **והלא דין הוא.** דלא ליעבכו למה לי לרבויי דבכפרה אחת סגי: **נאמרו דמים.** בפרשה למטה גבי חטאת העוף דשמיעת הקול דכתיב (ויקרא ה) והזה מדם החטאת על קיר המזבח: **ונאמרו דמים למעלה.** בחטאת בהמה: **שנתנו במתנה אחת כיפר.** דהא לא כתיב (ג) קרנות. לשון אחר נאמרו דמים למטה למטה מחוט הסיקרא בעולה ושלמים ואשם ונאמר דמים למעלה למעלה מחוט הסיקרא דהיינו חטאת בהמה דכתיבי בה קרנות (ויקרא ד) מה דמים האמורים למטה שנתנן במתנה אחת כיפר דהא אפי׳ ב״ש מודו בשאר קרבנות דכתיב (דברים יב) ודם זבחיך ישפך. לשון אחר למטה בפרשה תחתונה דויקרא [ה] בחטאות כתיבי. לשון אמלעי עיקר: **כפנים.** חטאות הפנימיות דפר כהן משיח והעלם דבר הטעונין שבע הזיות על הפרוכת ועל מזבח הזהב ותנן בהו מתנה אחת מהן מעכבת באיזהו מקומן (זבחים מז.) ונפקא לן מקראי בהקומץ רבה (מנחות דף ס.) ועשה כאשר עשה (ו) מה ת״ל לכפול בהזאות מלמד שאם חסר אחת מכל המתנות לא עשה כלום: **דנין חטאת.** ונאמרו בה קרנות מחטאות הפנימיות שהן חטאות ונאמרו בה (ויקרא ד) קרנות המזבח קטורת הסמים: **ואל יוכיח זה.** דס האשם שאינו חטאות ולא נאמרו בה קרנות אלא סניב. ולגיגא דחטאת העוף נמי אינו חטאת וארבע קרנות כלומר אע״פ שאמן חטאות לא נאמרו בו קרנות וכולן שמעתיה דחטאת העוף לא סלקא לו: **ור״ש ורבנן.** כולהו יש אם למקרא סבירא להו וכי מדלית חד בסוכות לגופיה פשו להו ארבעה אבל רבנן סברי סככא בעי קרא פשו להו ג׳ דפנות וגרעתא הלכתא לשלישית ור״ש סבר סככא לא בעי קרא דמקרא דמדלינן לגופיה נפקא דהא בלא סככא לא מיקריא סוכה: **נפשות דעלמא.** ולעולם מדא משמע אלא הכי קאמר על אחת מכל נפשות מת שבעולם לא יבא: בפרשת שמע (דברים ו) ובפרשת כי יביאך (שמות יג) כתיב לטטפת (ז) חסר וי״ו אבל בפרשת והיה אם שמוע כתיב (דברים יא) לטוטפות אלא הרי כאן ד׳ בתים לתפילין של ראש אבל של יד אינה אלא אחת: **כאפי.** שם מקום. כשרוצים לומר שתים אומר טט: **ואפריקי.** נמי מקום וקורין לשתים פת: **דשני קרא ממסורת.** בחוטיות הקריאה יתירות על המסורת כמו לטוטפות בסוכות קרנות דאיכא למימר מדשני ולאי תרוייהו דרשינן: **אבל חלב וחלב דכי הדדי נינהו.** כולי עלמא מודו דיש אם למקרא: יראה כל זכורך כתיב וקרינא יֵרָאֶה (ג) תרוייהו דרשינן יֵרָאֶה כל זכורך שיראו פני השכינה יֵרָאֶה משמע שיתראו לפניו שהוא בא לראותו היקים לראיתך לראיתו כדרך שהקב״ה בא לראותו לו מה הוא רואה אותך כשהוא שלם שנאמר (דברים יא) עיני ה׳ אלהיך בה מראשית שנה ועד אחרית שנה. אלמא אע״ג דכי הדדי נינהו דרשינן מסורת וגבי חלב אמו מאן דאימא דלא לידרש חלב אמו בתר מסורת: **דרך בישול.** חָלָב גלוי כמיס ואיכא בישול אבל חֵלֶב אינו בישול אלא טוגון:

מסורת הש״ס

ג) זבחים לח.. ד) מנחות לד.. ה) מנחות ג. ד: ע״ש עדכון ב: ע״ש, ה) שבת יבמות (ע״ל הרי״ם בשו״ת) וקרינן יראה (הרי״ם בקמץ) כדרך בע״ל. רש״ל. ו) [חולין קח.]. ז) ע״ל אלהים האמור למעלה והאלהים האמור כאן ולעולם ירשיעון לשון רבים משמע, ח) [ויקרא ד]. ט) [דע לנפעיו בפ״ב כי יביאך ובוהיה אם שמוע לטוטפת כתיב ועי׳ תוס׳ דהכא ובזבחים ובמנחות], י) [וע״ע תוספות זבחים לז: ותוס׳ מנחות לד: ד״ה לטוטפות], כ) [וע״ע זבחים שם ותוס׳ מנחות שם ד״ה טט], ל) כן הוא גם בע״ל. רש״ל [ועיין רש״ן].

גליון הש״ם

תוס׳ ד״ה דרך וכו׳ דבלא בישול וכו׳. ק״ל הא משכחת גלא בישול דפרי במנגל בפר בחלב טהור דהא כל שומן דבהמה מקרי חלב אלא דעל הקרע אסרה תורה ואם כן דלמא מייירי הקרע בחלב טהור:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ דהאיך ודהאי וכ״ר כן ריעוך: (ב) רש״י ד״ה שנתנו וכו׳ לא כתיב (קרנות) תו״מ. וכ״ב ס״מ קידושין: (ג) ד״ה ירשה וכו׳ ותרוייהו דרשינן וכו׳ בא לגופיה כך הוא בא לראות לך מה הוא רואה אותך כשהוא שלם בב׳ עיניו שנאמר עיני: (ד) תוס׳ ד״ה לטוטפת וכו׳ ואע״ג דר׳ ישמעאלא דריש וי״ו וי״ו: (ה) ד״ה כדרך וכו׳ שלם בב׳ עיניו אף אתה וכו׳ וקאי יראה אקדום ב״ה וקאי יראה אזכורך:

מוסף רש״י

וכפר וכפר וכפר. בשעיר נשיא ובשעירה ובכבשה שבולן על המזבח הפילון (זבחים לח.). מפני הדין. שחוזר מלילה ומלמד על החטאת המיוחדת שכל מתנותיה מעכבות, לכך נאמרו אלו להכביר אם תיכר (שם). והלא דין הוא. להכשיר במתנה אחת וקרא למה לי (שם). נאמר דמים למטה. מחוט הסקרא, כל הדמים חוץ ממטאת, ונאמר דמים למעלה. מחוט הסקרא מטאת, מה דמים התחתונים כפר במתנה אחת, דכתיב ויסף זכחיך יספך, ומיהו מטאת מהאי קרא לא ילף, דלא שייכא ביה לשון שפיכה כי אם זריקה, שהיא במתנה אחת, אלא בנגין אב למד מן התחתונים דאף הוא כפר במתנה אחת (שם). נאמר דמים בחוץ. בחטאות המיוחדות, ונאמר דמים בפנים. בחטאות הפנימיות (שם). דנין חוץ מחוץ. חטאת מעולה (שם). דנין חטאת וד׳ קרנות. חטאת המיוחדת שהיא חטאת וכתיב בה ארבע קרנות, כמו שאמרנו

למעלה קרנות קרנות קרנות, מחטאת הפנימית שהיא חטאת ונאמרו בה ארבע קרנות כדלקמן, למעלה הוא אומר קרן קרנות, כפר כהן משיח הרי שתים, למטה הוא אומר כפר העלם קרן קרנות הרי כאן ארבע (שם), ואל יוכיח זה. חוץ דשאר דמים שאינן חטאת ולא נאמר בהן קרנות (שם). לטטפת לטוטפת לטוטפות הרי כאן ארבע. מכאן שמוקבין ד׳ פרשיות בד׳ בתים (מנחות לד:). טט בכתפי שתים. בשתו מקום קורין לשתים טט (שם). פת באפריקי שתים. ועל שם מנין פרשיותיהם נקראו טוטפות (דברים ו ח). יראה יראה. יֵרָאֶה כתיב וקרינן יֵרָאֶה, יראה כל זכורך את פני האדון, דמשמע שהאדם רואה את השכינה, יראה כל זכורך את פני האדון משמע שהאדון בא לראותך, הקים הכתוב לאיתך לראיתו לראיתו. כדרך שבא לראותך כך בא לראות ממך, מה לראותך בשתי עיניו אף כאן לראות מן האדם בשתי עיניו של אדם (חגיגה ב.). כדרך שהקב״ה בא לראות אותך יהוא שלם בשתי עיניו, כך בא לראות שיהא הוא נראה לך בשתי עיניך (ערכין ב:).

דן אפילו ביחיד. דכתיב (ויקרא יט) בצדק תשפוט וקסבר אין כאן עירוב פרשיות: **דגמירנא.** שמועות[ה] (א) דיינין מרבותי: **וסבירנא.** יודע אני להוסיף ולישב טעמים מדעתי: **ונקיטנא רשותא.** מרים גלותא דיינא דיני ממונות ביחידי: **דייניה לאו דינא.** והדר דינא לגמרי: **דן דינא.** ביחידי: **אי קבלוך עלייהו.** לגמרי לילך אחריך אם לדין אם לטעות ולא יתבעוך לא תשלם: **ואי לא זיל שלים.** ואי לא קבלו טעותך עליהם דאמרו לך דיינת לן דין תורה זיל שלים ומיהו מיהדר דינא לא. אלמא גמיר וסביר וכי לא נקיט רשותא דייניה דינא ולא מהדר: **לישקול רשותא.** דכיון דברשות נחת לא משלם: **מהכא להכא.** מרים גלותא (ב) לבבל למידן דינא בבבל: **ומהתם להתם.** מנשיא דארץ ישראל לדון בארץ ישראל: **שבט.** לשון שררה ויש להן רשות להפקיר דהפקר ב"ד הפקר דכתיב (עזרא י) וכל אשר לא יבא וגו' ביגמות בהשאה רבה (דף פט:): **מחוקק.** שררה מועטת: **שרודים את העם.** שיש להם כח ורשות מאת מלכי פרס: **בני בניו של הלל.** הלל נשיא היה כדאמר בפסחים באלו דברים (דף סו.) הושיבוהו בראש ומינוהו נשיא עליהם: **דן דינא.** בבבל וטעה: **אחא.** לא"י לקמיה דרבי חייא: **ש"מ מהתם להכא לא מהני.** דהא רבה בר חנה רשותא הוה נקיט מרבי דנשיא דא"י היה כדאמרן לקמן בשמעתין בן אחי יורד לבבל וכו': **לא מייייכו נקיטנא רשותא.** ואיני כפוף לכם: **על הגבולין.** הנמשכות אחר ארץ ישראל: **מאי רשותא.** דרבה בר חנה: **יורה.** איסור והיתר אמר להם רבי יורה. ולקמן [ע"ב] פריך אי גמיר למה ליה רשותא בהוראה: **ידין.** ברשות ויפטר מלשלם: **יפיר בבכורות.** ירלה בנמומין ואם קבוע הוא יתירנו לשוחטו דביומיה דרבי אין לבכור תקנה עד שיפול בו מום דאחר תורבן היה: **אל יפיר.** לקמן [שם] מפרש טעמא: **איכו.** אבוה דרב הוה כדאמרינן באור לארבעה עשר (פסחים דף ד.) א"ל אייבו קיים כו': **ואבוה.** אבוה דרבה: **מכפרי.** מקום: על

ואם היה מומחה לרבים כו'. פירש הקונטרס דכתיב בצדק תשפוט וקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ תקשה ליה הך ברייתא לר' אבהו דאמר שנים שדנו אין דייניהם דין לד"ה וע"ק דשמעא לפי' הקונטרס דלמאן דאית ליה עירוב פרשיות אין יכול לדון יחידי והא רב יוסף ס"ל בפ' המגרש (גיטין דף פח:) דבהולאות והלוואות עבדינן שליחותייהו אלמא אית ליה עירוב פרשיות ואפ"ה משמע בסמוך מעובדא דמר זוטרא דאית ליה לרב יוסף דיחיד מומחה דן ואפי' יחידי ועוד מדקאמר בסמוך אבל לא נקיט רשותא דייניה לאו דינא משמע דסבר כר' אבהו ואפי' הכי יחיד מומחה דן דלשמואל אפילו יחיד שאינו מומחה דינו דין דלאו דוקא נקט שמואל שנים כמו שאפשר לקמן בע"ה ודוחק לפרש דייניה לאו דינא לכתחלה לכך נ"ל דאפי' למאן דבעי ג' מומחין מדאוריתא תקנתא דרבנן היא דיחיד מומחה לרבים דן אפי' יחידי והשתא הא דקאמר דייניה לאו דינא לאו אבגון דרב נחמן קאי דאיהו סבר לה כשמואל לקמן דשנים שדנו דייניהן דין אלא אבגון אנא דר' חייא קאי דליתא ליה דשמואל ולהאי פי' הא דפריך לקמן (דף ו.) לר' אבהו מדן את הדין ה"מ לשנוי דמיילי ביחיד מומחה לרבים ומיהו קשה דבפרק ראוהו בית דין (ר"ה דף כה:) משמע דמדאוריתא קאמר דמומחה לרבים דן ביחידי דתנן התם שאין היחיד נאמן ע"פ עצמו ומפרש בגמרא דאילטריך למיתני דלא תימא דנאמן מידי דהוה איחיד מומחה דהכא ופריך ואימא ה"נ ומשני אין לך מומחה יותר ממשה ואי מדרבנן מאי מייתי ממשה וי"ל דהתם פריך ומשני למ"ד לעיל דבר תורה חד נמי כשר: **מומחה לרבים כו'.** אע"ג דהאי מומחה לרבים היינו גמירנא וסבירנא כדמסיק מ"מ הא דקאמר לקמן בזה בורר (דף כג.) לעולם פוסל והולך עד שיקבל עליו בפני ב"ד שמומחה לרבים לאו דיבעי גמיר וסביר כר' חייא ורב נחמן דהתם ב"ד קאמר וכיון שהם ג' אפי' סתם בני אדם מומחין לרבים אבל יחיד לא חשיב מומחה לרבים עד דגמיר וסביר: **דן אפי' יחידי.** ויכול לכוף את האדם בעל כרחו דאי בדקבליה עילויה אפי' שאינו מומחה נמי ומכאן דסתם ג' יכולין לדון את האדם בעל כרחו כשאינו רואה לבא לב"ד דהא ג' במקום יחיד מומחה קיימי ואפי' שנים נמי דנין את האדם בעל כרחו אלא דאיקרו בית דין חלוף דאי בדקבלו עלייהו מיירי שמואל אמאי הוי ב"ד חלוף והא דתנן (לקמן דף כג.) זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד משמע דמדעתו אין בעל כרחו לא הני מילי כשאומר לא אדון לפני לפני זה אלא לפני זה אבל אם אמר שלא יבא כלל לב"ד או אם (ג) הוה לוה ואינו רולה לדון כלל בעירו כופין אותו ודנין אותו בעל כרחו:

כגון אנא דן דיני ממונות ביחידי. והא דתנן במסכת אבות (פ"ד מ"ח) אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד הקב"ה עצה טובה קמ"ל שלא יטעה והא דאמר כגון אנא כו' היינו כלומר יכול לדון ולא שהיה דן אי נמי רגיל היה בדיינין ואין לחוש שמא יטעה: **ואי לא זיל שלים.** פירש בקונטרס ואי לא כגון דאמרי ליה דיינת לן דין תורה וקשה דאם כן מאי דייק מהכא דהא אפילו לא גמיר וסביר נמי מה שעשה עשוי ושלם מצינו כדאמרינן לקמן (דף ו.) דפריך לרבי אבהו מדן את הדין ומוקי לה בדקבלה עילויה ובשאינו מומחה אחרי הא קתני סיפא ואם היה מומחה (ד) לרבים פטור לכך נראה ואי לא דלא קבלוך עלייהו כלל: **דהכא** שבט והתם מחוקק. משמע דשבט עדיף והא דאמר בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נא. ושם) אבל (ה) מבבל לא"י כיון דאתן כייפינן להו עבדינן כוותייהו (ו) ואומר רבינו תם דה"מ במילתא דאיסור והיתר דבני א"י חכמים טפי (ז) דאורלא דא"י מחכים כדאמר הכא דאיקרו מחוקק שמלמדין תורה ברבים אבל לענין הפקעת ממון ליפטר דהפקר בית דין הפקר עדיפי בני בבל דאיקרו שבט שרודין את העם במקל והיינו טעמא משום דראש גולה מזכרים ונשיא שבא"י מנקבות כדאמר בירושלמי (ח): **רבה** בר חנה. גרסינן אמי רבה בר בר חנה א"כ היה בן בנו של חנה והכא משמע דבן אחיו של ר' חייא היה וחנה אחיו של ר' חייא היה כדלקמן אבל רבה ב"ב חנה דבכולי הש"ס היה בימי ר' יוחנן ובן בנו של חנה אמי רבה בר בר ו"מ דשם אביו בר חנה ולא יתכן כדאמר בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עד.) כל בר חנה סיכסא: **נקיטנא** רשות מאבא מרי ואבא מרי מרב. פי' ואבא מרי נטל רשות מרב דמי שיש לו רשות יכול ליתן רשות בענין שמלינו (לקמן דף יג:) לענין דיני קנסות דמי שהוא סמוך יכול לסמוך ויהיב ליה רשותא למידן דיני קנסות כדאמרינן (שם) ברם זכור אותו האיש לטוב שלמלמה הוא בטלו דיני קנסות ואע"פ שהוצרך רבי חייא ליטול רשות מרבי בשביל רבה בר חנה ורב שמא בעירו של רבי היה ובעירו לא היה רשאי אלא דאיקרא אלא רבי אבא אין סברא לומר דרבה בר הונא בר חייא בימי רבי:

מסורת הש"ס

(א) ר"ה כה:, ב) רש"ל מ"ז, ג) סוכיות יא:, ד) פסחים ד. מו"ק כ., ה) בס"א נוסף: "שב", ו) ע"ל מא"י לבבל, ז) ל"ל אומר ר"מ, ח) [נ"ב קנא:], ט) [וע"ע תוספו' חולין יח: ד"ה כיון].

תורה אור השלם

1. לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיְּהוּדָה וּמְחֹקֵק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי יָבֹא שִׁילֹה וְלוֹ יִקְּהַת עַמִּים: בראשית מט י

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דגמירנא שמועות ודיינין: (ב) ד"ה מהכא וכו'. דבבל למידן: (ג) תוס' ד"ה דן וכו' אם היה הלוה אינו רולה לדון: (ד) ד"ה ואי לא וכו' ואם היה מומחה לבית דין פטור לכך גרלה:

מוסף רש"י

שרודין את ישראל בשבט. שממונים על פי המלכות (בראשית מט י). רב בר אחוה דהוה בר אחתיה. איינו אביו של רב, אמו של ר' חייא היה מן האב, כדאמרינן לייבו ואבא ואילא ואמרתא ור' חייא אולאו בני דר' אחא מבפרי הוו, ואימא שאיתה אמו של רב, אחותו של ר' חייא איתה מן האם (פסחים ד.) דר' אחא מכפרי נשא לאה והוליד ממנה איינו, ומה ונשא רחל ולה בת מאיש אחר וממנה נולד ר' חייא ונשא אייבו הבת ונולד להן רב, ונמצא רב בר אייבו בר אחותו דר' חייא מאמיה (חו"ק כ.).

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה ח סמג עשין כו טוש"ע מ"מ סימן ג סעיף ב ועיין בהג"ה:

ל ב מיי' שם פ"ו הלכה ב סמג שם טוש"ע מ"מ סי' כה סעיף ג:

לא ג מיי' שם ופ"ה שם סמג שם טוש"ע מ"מ סימן ג סעיף ג:

לב ד מיי' שם פ"ו הל' ב סמג שם טוש"ע מ"מ סימן כה סעיף ב:

לג ה מיי' פ"ד הלכה יד:

לד ו מיי' שם הל' יג:

לה ז ח מיי' שם הלכה יד:

לו ט מיי' שם הלכה ח ופ"ג מהל' כלולות הלכה ח:

רבינו חננאל

בג' ואם היה מומחה לרבים דן אפילו יחידי וקי"ל דמומחה לא הוי אלא כרב נחמן אמר רב נחמן כגון אנא דאיננא דיני ממונות ביחידי. וכן א"ר חייא ומיבעיא לן כגון אנא דגמירנא וסברנא ונקיטנא רשותא א"ד כגון אנא דגמירנא וסברנא אף על גב דלא נקיטנא רשותא דייניה דינא אי לא לא הוי דינא אלא חכם גדול חשוב בדורו כרב נחמן וכיוצא בו. פי' מומחה מנוסה בדינים עד דנקיט רשותא ופשטנא מר זוטרא דן דינא וטעה אתא לקמיה דרב יוסף וא"ל אי קבלוך עלייהו לא תשלם ואי לא זיל שלם ש"מ דייניה דינא אע"ג דלא נקיט רשותא וכן סוגיא דשמעתא. ומסקנא אמר רב האי מאן דבעי למידן דינא וכי טעי וליפטר לינקוט רשותא מבי ריש גלותא וכן אמר שמואל ואסיקנא מאן דנקיט רשותא מבי ריש גלותא מבבל לבבל ומארץ ישראל לארץ ישראל ומבבל לארץ ישראל נמי מהני רשותא דבבבל שבט ובארץ ישראל מחוקק כדתניא לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל שרודין את ישראל בשבט ומחוקק מבין רגליו אילו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים מארץ ישראל לבבל אסיק' דלא מהני ומאי רשותא דכי הא דכתב ליה רבי לרבה בר בר חנה כשירד לבבל יורה ידין יתיר בכורות וכתב ליה ר' (לרבינו) לרב ידין יורה אבל בכורות לא הרשהו להתיר משום דהוה רב בקי במומין טפי והוה שרי מומא דלא הוו ידעי אינשי ואמרי כי האי גוונא שרא רב דהוו אתו למישרא מום עוברי.

ואם היה [ה]מומחה לרבים דן אפילו יחידי אמר רב נחמן כגון אנא דן דיני ממונות ביחידי וכן אמר ר' חייא כגון אנא דן דיני ממונות ביחידי איבעיא להו כגון אנא דגמירנא וסבירנא ונקיטנא רשותא אבל לא נקיט רשותא דייניה לא דינא או דילמא אע"ג דלא נקיט רשותא דייניה דינא ת"ש דמר זוטרא בריה דר"נ דן דינא וטעה אתא לקמיה דרב יוסף א"ל [ו]אם קיבלוך עלייהו לא תשלם ואי לא זיל שלים ש"מ [ז]כי לא נקיט רשותא דייניה דינא ש"מ אמר רב [ח]האי מאן דבעי למידן דינא ואי טעה מיבעי למיפטרא לישקול רשותא מבי ריש גלותא וכן אמר שמואל לשקול רשותא מבי ריש גלותא [ט]פשיטא מהכא להכא ומהתם להתם [י](מהני) ומהכא להתם (נמי) מהני דהכא שבט והתם מחוקק [יא]כדתניא [יב]לא יסור שבט מיהודה [יג]אלו ראשי גליות שבבבל שרודין את ישראל בשבט ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים מהתם להכא מאי ת"ש דרבה בר חנה דן דינא וטעה אתא לקמיה דרבי חייא א"ל אי קיבלוך עלייהו לא תשלם ואי לא זיל שלים והא רבה בר חנה רשותא הוה נקיט ש"מ [יד]מהתם להכא לא מהני ש"מ ולא מהני והא רבה בר רב הונא כי הוה מינצי בהדי דבי ריש גלותא אמר לאו מינייכו נקיטנא רשותא נקיטנא רשותא מאבא מרי ואבא מרי מרב ורב מר' חייא ור' חייא מרבי במילתא דעלמא הוא דאוקים להו וכי מאחר דלא מהני רבה בר חנה רשותא דנקט למה לי [טו]לעיירות העומדים על הגבולין מאי רשותא כי הוה נחית רבה בר חנה לבבל אמר ליה רבי חייא לרבי בן אחי יורד לבבל [טז]יורה יורה ידין ידין יתיר בכורות יתיר כי הוה נחית רב לבבל אמר ליה רבי חייא לר' בן אחותי יורד לבבל יורה יורה ידין ידין יתיר בכורות אל יתיר מ"ש למר דקא קרי בן אחי ומ"ש למר דקא קרי בן אחותי וכי תימא הכי הוה מעשה והאמר מר איבו וחנה ושילא ומרתא ורבי חייא כולהו בני אבא בר אחא כרסלא מכפרי הוו [יז]רב בר אחוה דהוה בר אחתיה רבה בר חנה בר אחוה דלאו בר אחתיה ואי בעית אימא על

מי